MONITOR

Nro: XCIX.

Na R. P. 1774.

Dnia 10. Grudnia.

O Lesie do Budowli.

TO wszystko cośmy iuż mowili, należy właściwie tylko do opalnego lasu. Co się zaś tyczy lasu do budowli, temu wcale insze służą prawidła, y iest w swoim gatunku ważnieyszy, y rownie tak potrzebny, iako y las opalny, y gdy na nim zby-

wa, częstokroć ten niedostatek iest ieszcze nieznośnieyszy. Ludzie, ktorzy w odległości od wielkich Rzek mieszkaią, ktorym na drzewie do budowli brakuie, y ani go na wodzie przystawić sobie mogą, są naylepiey w stanie, iawnie to zaświadczyć. Jak wiele pracy, iak wiele kosztow, iak wiele trudow, ci ubodzy ludzie doznać muszą, ażeby im na naypotrzebnieyszą budowlą wystarczyło, y co za szczęście dla nich, gdy ten niedostatek przez iaki sposob, albo wcale, albo przynaymniey po części, umnieyszonym będzie. Taić tego nie można, iż snadniey poradzić, gdy na lesie do opału potrzebnym zbywa, á niżeli do budowli. Do wielkiey budowli, pospolicie, iako iest wiadomo, tylko Jodły y Sosny są używane, ktore wprawdzie nayzdatnieysze są do tego, ale też

daleko cięższey ich utrzymać, á niżeli krzewiny. Te drzewa nie wszędzie wyrastaią, ani też wszędzie dla niedostatku na to służącego gruntu, zasadzone bydź mogą; w ogulności zaś takowy las do budowli wyciąga wiele placu, na ktorym iuż procz tego, na wielu zbywa mieyscach. Kiedy wszystkie rozważyć mi przychodzi okoliczności, nic mi nie pozostaie podług mego zdania, iako tylko Gospodarzom, ktorzy zupełnie temu niedostatkowi zabieżeć nie mogą, radzić, ażeby przynaymniey po części ile w ich mocy bydź może, to czynili. Obszerniey to zaraz obiaśnię.

I. W tych stronach, gdzie sama natura takowe wydała drzewa, nic nie iest na przeszkodzie, ażeby z niemi tak nie postępować, iakośmy iuż względem opalnego lasu

radzili, to ieſt: potrzeba las na pewne części, podzielić, y każdą część zarazem wycinać, y wcale czyścić, nie zoſtawuiąc żadnego, z wielkich drzewa. Rożnica obydwoch, ta ieſt tylko.

Nayprzod, iż potrzeba daleko więcey aż na 80. części dzielić go, ponieważ ieſt wiadomo, iż te do budowli powoli roſnące drzewa, przynaymniey tyle lat potrzebuią, aniżeli zupełney doydą pory. To zaś ſię tylko w ten czas rozumie, gdyby Dziedzic każdego roku chciał pewną liczbę drzew, albo na własną budowlą, albo na przedaż wycinać, lecz gdyby ſię kontentował, co dwa, lub co cztery roki wycinać, to można na mniey dzielić części, to ieſt: w pierwſzym razie na 40. á w drugim na 20.

Powtore, odnawianie takowego laſu, od odnawiania laſu na opał, w tym rożni ſię, iż pniaki żadnych

nie

nie wydaią wyroſtkow, y że nowy las, albo z naſienia, albo z młodych drzew, wyprowadzony bydź muſi, ponieważ, lubo li w Jodłowym y Soſnowym leſie, poſpolicie tegoż gatunku naſieniami Ziemia bywa pokryta, y przeto na wolnych mieyſcach zawſze niezliczoną liczbę tychże drzew wypuſzcza, iednak żadną miarą nie utrzymuią ſię w przyzwoitey proporcyi, lecz na iednym mieyſcu nad to gęſte, na drugim nad to od ſiebie oddalone zoſtaią. Pierwſze za tym ſpoyrzenie pobudża Goſpodarza, dać pomoc przyrodzeniu, prożne place naſieniem zaſiać, alboli też młodocianemi drzewkami, ktore albo ztąd gdzie ſą gęſte, albo ze ſzkoły wziąwſzy zaſadzić. Względem ſzkoły, na to nadewſzyſtko uważać trzeba; ażeby nayzdatnieyſzą dla gatunku tych drzew wybrać ziemię. W ogulności mowiąc, na tym cała rzecz

zależy, aby wycięte ſztuki zaraz znowu młodemi opatrzyć drzewami tym końcem, albo iakośmy już powiedzieli, całą ſztukę przygotowanym zaſiać naſieniem (*) albo lepiey ieſzcze młodocianemi do tego przyſpoſobionemi drzewami gęſto zaſzczepić. Dla tego gęſto ſadzić trzeba, ażeby zaraz z początku proſto wyraſtały, ani na podobieńſtwo wolno roſnących drzew, krzywiły ſię y gurbiły. Poniewaz drzewo, ktore z początku krzywo wyroſło, ciężko już proſtym ſtać ſię może, á przynaymniey zawſze ſzpetne zachowa garby. Przytym y ten ztąd pożytek, iż w przyſzłym wycinaniu czyli rozrzedzaniu powietrza, zawſze rozmaite y pożyteczne, z młodocianych drzew zoſtaną ſię. Ponieważ gdy takowe drze-

(*) Nie wſpominam nic tutay o przygotowaniu naſienia, ponieważ w pierwſzey częſci tych Piſm Ekonomicznych, oſobliwy y doſtateczny o tym znayduie ſię Traktat.

drzewa, znaczną liczbę lat do wyrośnienia potrzebuią, potrzeba często, na przykład co dziesięć lat, wycinać ie, y powietrzem rzadszym zasilać. Przeto, gdy każdego R. iedna sztuka zupełnie będzie wycinana, á bądź pięć wyczyszczanych, y powietrzem ożywionych, więc każdego roku mieć można, wielkie balki, łaty, pale, koły y tym podobne.

II. W tych stronach, gdzie na podobnych zbywa łasach, iednak zdatny na nie grunt znayduie się, trzeba się starać oneż założyć, w czym to osobliwie uważać, iż one, często piaszczystey y do uprawy rolney niezdatney ziemi wyciągaią.

III. A gdzie nakoniec, ani się podobny las znayduie, ani też dla niedostatku dobrego gruntu, założonym bydź nie może, tam nic więcey czynić nie można, iak tylko samemi krzewinami obchodzić się czyli drobnieyszym drzewem, y gdy kto balek do budowli koniecznie potrzebuie, lepiey ie zakupić, aniżeli nadaremno do założenia onych łożyć pracę. Prócz tego, rozmaite gatunki drzew, pomnieyszych liściowych, rownie y do

budowli

budowli zdać się mogą, ponieważ dęby, iesiony, Olsze, lipy, osiki, á w potrzebie także y brzozy, każde z nich w swoim rodzaiu może bydź użyte y do dostarczaiącey wysokości y grubości przyprowadzone. Bądź ze podobne drzewa nie byłyby tak dobre do budowli, iako Iodły y Sosny, z tym wszystkim w tym ie znowu przechodzą, iż prędzey wyrastaią, y że rożne z nich szczegulny wydaią pożytek, iako to, lipy łyka, brzozy smołę y skorę, dęby żołędzie, á wszystkie pospolicie liście, ktore, albo bydu na paszę, albo przynaymniey na gnoy zdadzą się. o wielkim zamilczaiąc pożytku, iż z tych drzew, każdy pniak po wycięciu znowu odradza się, y takowy las znowu się odnawia, y przez się wyrasta, oprocz tego, z takowego lasu, bardzo wiele każdego Roku mieć można gałęzi, ktore tak dobrze iako y pniak, na rożne gospodarskie potrzeby, a przynaymniey zaś na opał użyte bydź mogą. Do czego za rzecz przyzwoitą sądzę to, co następuie, uważyć.

Kontynuacya w następuiącym Monitorze.